

PROFESORUL CONSTANTIN MOISIL, ÎNDRUMĂTORUL

de OCTAVIAN LUCHIAN

Cînd vorbim despre numismatica românească din prima jumătate a secolului nostru, înseamnă să ne gîndim, în primul rînd, la Profesorul Constantin Moisil (8 dec. 1876—20 oct. 1958).

Viața și opera sa și le-a dăruit unei prodigioase activități culturale în multiple domenii : istorie, arheologie, numismatică, sigilografie, heraldică...

Însă — cel mai pregnant — acțiunile sale s-au identificat cu năzuințele de dezvoltare pe teme cît mai științifice a numismaticii în țara noastră.

Începînd de la catedra liceelor pe unde a profesat, apoi la cabinetul numismatic al Academiei, la Arhivele Statului cu Școala superioară de arhivistică și paleografie etc., Profesorul Constantin Moisil s-a dovedit adevărat Profesor și excelent îndrumător.

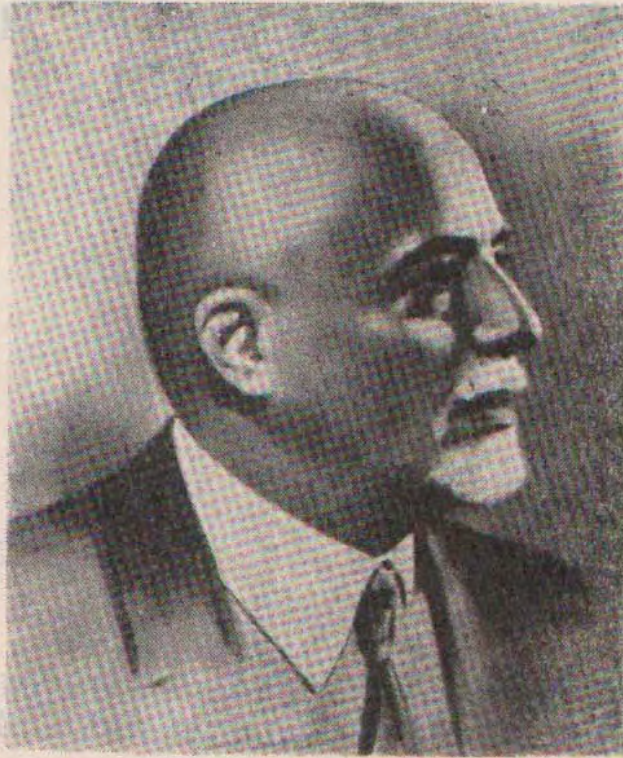
Dar nu numai atît : Profesorul Constantin Moisil, ca Președinte al Societății numismatice române, a avut o contribuție primordială, reușind să înmănușeze elemente dornice de cultură și de studiul numismatic și al științelor înrudite.

Atît Buletinul Societății numismatice române, cît și Cronica numismatică și arheologică, au fost, timp de cîteva decenii, sub girul științific al ilustrului Profesor care, pe lîngă numeroase articole publicate, și-a asumat cu multă bunăvoință, grija redactării.

Nouă, celor care am avut privilegiul de a-l cunoaște încă de acum 40 ani și de a fi deseori în preajma sa, ne apare — pe parcursul timpului — tot mai prețios... Căci ansamblul calităților sale îl situează între oamenii aleși ai poporului român.

De un patriotism luminat, cu o temeinică cultură, înțelept, delicat în gesturi, era oricînd accesibil. Cu impresionantă modestie, el nu considera știința și capacitatea sa drept un monopol, încuraja pe colecționarii și numismații în devenire, îi iniția, le da posibilități să cerceteze și să publice.

De aceea, este binevenit ca primul număr al Buletinului Societății numismatice române reapărut, să fie împodobit cu chipul Profesorului Constantin Moisil, drept omagiu al recunoștinței tuturor¹.

Viața și opera Profesorului Constantin Moisil a fost prinsă în meritoasa lucrare a numismatului Ilie Țabrea², lucrare terminată de acesta, pe patul multor suferințe, printr-un efort suprem, dus pînă în ultimele zile ale vieții sale.

Prodigioasa activitate științifică a Profesorului Constantin Moisil se reflectă în cele peste 260 lucrări și articole publicate (arheologie, istorie, numismatică, medalistică, sigilografie, heraldică, metrologie), precum și sute de conferințe, comunicări științifice, recenzii etc.

Această activitate — desfășurată mai bine de jumătate de secol și care a implicat multă competență, perseverență, muncă și patriotism — rămîne frumos aureolată de meritele sale în problema monedelor dacice, precum și în aceea a vechilor monede românești, la care a contribuit cu clarificări și rezolvări.

Pentru cinstirea memoriei Profesorului Constantin Moisil, se cuvine a mai menționa un eveniment, de mare importanță în viața sa, eveniment care a avut și mare răsunset în lumea cercetătorilor istoriei poporului român.

Într-adevăr, Profesorului Constantin Moisil, încă de pe vremea cînd era student (1897), i se datorează descoperirea pietrei mormîntale a Oltei, mama lui Ștefan cel Mare, a cărei inscripție conține și data morții. Prin această descoperire s-a elucidat o mare „enigmă” din istoria Moldovei.

Iată conținutul scrisorii lui N. Iorga, publicată în *Convorbiri literare*, 1904, XXXVIII, 748 :

«Primesc dela Dl C. Moisil, director al Liceului din Tulcea următoarea notiță cu privire la mama lui Ștefan cel Mare :

„Citînd istoria lui Ștefan cel Mare și dînd de numele mamei sale Oltea, mi-am adus aminte că am văzut undeva o piatră de mormînt ce purta acest nume.

Căutînd prin notițele mele, am găsit că acea piatră este la mănăstirea Probota (Pobrata), pe care o vizitasem în 1897 și că inscripția sună astfel :

[Acesta este mormîntul roabei lui Dumnezeu Oltea mama lui Io Stef(an) în anul 6873 (1465 noembrie 4)].

Piatra e foarte stricată, totuși părțile importante ale inscripției se pot citi bine.

La pomenita mănăstire se mai află multe inscripțiuni și pietre mormîntale, dar care fiind călcate în continuu de picioarele „credincioșilor“ cred că sînt astăzi cu totul deteriorate. Am ținut să vă comunic aceasta și cu gîndul că veți interveni să se ia cel puțin acura măsuri pentru conservarea frumoaselor și prețioaselor pietre cu inscripțiuni care la mai toate mănăstirile sînt lăsate în părăsire».

Rîndurile tînarului profesor de atunci reflectă o promițătoare capacitate de cercetător științific în ramura epigrafiei, grija de păstrare a vestigiilor trecutului și accente de muștrare la adresa nepăsătorilor...

Drept urmare, abia la 31 aug. 1908, în cadrul unei mărețe sărbătoriri la care a luat parte și Spiru C. Haret, prețioasa relicvă a fost pusă la loc de cinste în biserica mănăstirii Probota, împreună cu o placă comemorativă.

Profesorul Constantin Moisil îmi povestea adeseori cum a decurs călătoria sa împreună cu colegul său I. Ursu (viitorul profesor universitar), la Probota în 1897...

Către apusul vieții sale, era dornic să mai revadă măcar o dată Probota ; dar totul a rămas un vis...

Nu cumva articolele de medalistică publicate în Buletinul Societății numismatice române sub semnătura I. Probota îi aparțin, oglindind afecțiunea ce o nutrea pentru locurile primelor succese științifice din viață ?

*

Imaginea Profesorului îndrumător, Academicianul Constantin Moisil — cu pilda vieții și operei sale — rămîne perpetuă pentru membrii Societății numismatice române, reprezintă o figură centrală în galeria marilor numismați români. Ea constituie un frumos exemplu și ne impune obligații.

NOTE :

¹ Fotografia originală face parte din colecția George Buzdugan, secretar general al Societății numismatice române.

² Ilie Țabrea, *Constantin Moisil pionier al numismaticii românești*. Ed. Științifică Buc. 1970.